

Hannah Arendt

Deventer 2016

Theo Meereboer en Petra Bolhuis

zie ook www.maieutiek.nl

Hannah Arendt Linden 1906 - New York 1975

Deventer 2016 dag 1, Maieutiek

Introductie

Biografische gegevens

- 1906 in Linden Hannover geboren in Joods gezin,
- Intelligent en de opvoeding is gericht op ontwikkeling,
- 1933 gevlucht naar Frankrijk en in 1941 door naar Amerika, daar blijft ze tot haar dood in 1975.

Hoofdw werken

- Origins of Totalitarianism,
- Vita activa,
- The life of the mind

Deventer 2016 dag 1, Maieutiek

Thema's

- Hoe kan totalitarisme ontstaan? (wat zijn voorwaarden en kiemen)
- Totalitarisme is de totale overheersing van het individu door ideologie en geïnstitutionaliseerde terreur (met als uitersten de concentratie- en vernietigingskampen).
- Nazisme en Stalinisme worden onderzocht als totalitaire regimes
- De mogelijkheid tot deze ontsprongen is, volgens Arendt, inherent aan de Verlichting zelf.

Deventer 2016 dag 1, Maieutiek

Wat mensen doen (*vita activa*)

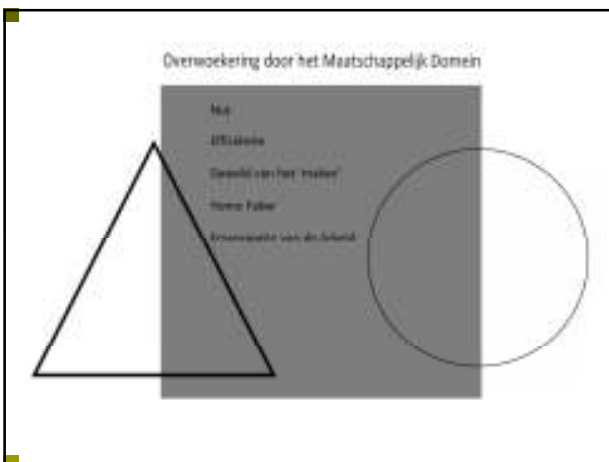
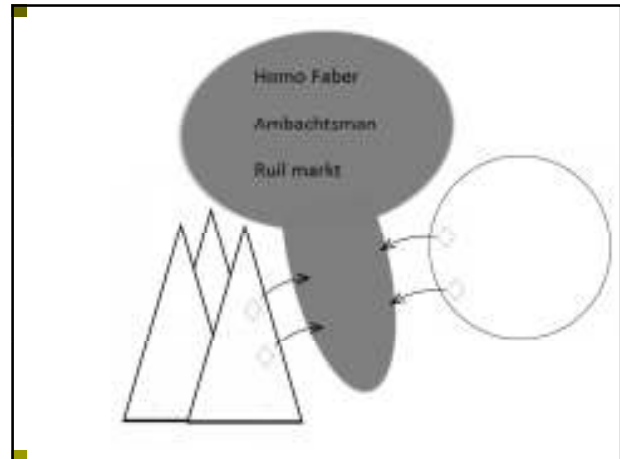
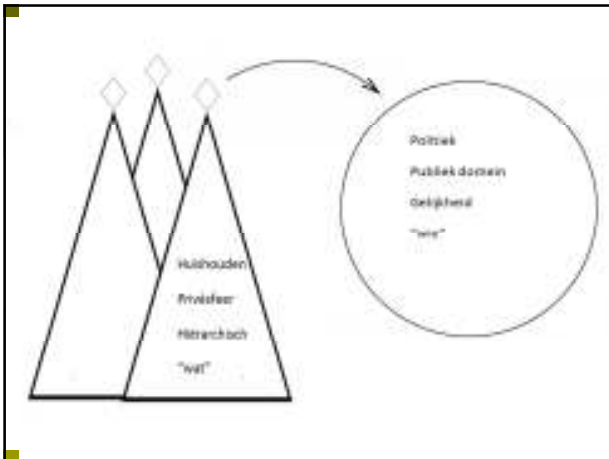
- De *vita activa*, wordt door filosofen vanuit de hoger gewaardeerde *vita contemplativa* beschouwd en hiertegenover geplaatst.
- Arendt geeft hernieuwde aandacht aan actieve leven om te onderzoeken wat wij mensen doen.
- Ze brengt daarmee nieuwe onderscheidingen aan;

Deventer 2016 dag 1, Maieutiek

Terminologie

- Ze onderscheidt;
- Arbeid (animal laborans)
 - Werk (homo faber)
 - Handelen (menselijke van de mens)
- Ze onderscheidt;
- Privédomein- publiekdomein
 - En daarna de overwoekering van beide door het maatschappelijke domein.

Deventer 2016 dag 1, Maieutiek

Wat staat er op het spel?

- Wat wij **doen** moet beter onderscheiden worden, omdat wij mensen menen te leven in vrijheid.
- Wij leven echter in een onvrijheid die begint als de onvrijheid van homo faber;
 - alles wordt afgemeten aan het nut.
- En die onvrijheid gaat verder als de onvrijheid van animal laborans;
 - gebonden aan zinloze herhaling van productie en consumptie

Deventer 2016 dag 1, Maieutiek

Maken en utopisch denken

- Homo faber maakt de wereld beter. Hij maakt blijvende dingen waarbinnen gehandeld en gesproken kan worden. Als iedereen arbeider is komt de duurzaamheid van deze dingen op het spel te staan.
- Maakbaarheid wordt over mensen uitgespreid; van A naar Beter. De utopische blauwdruk is een gevaar dat Arendt uit eigen ervaring kent.

Deventer 2016 dag 1, Maieutiek

Maakbaarheid

- De ruimte voor het nieuwe en andere is geminimaliseerd; maar leven is verandering.
- De ruimte voor het onnutte is verdwenen, maar wat is het nut van het nut?
- Vrijheid van vrije man, het niet gebonden zijn aan de noodzaak was het hoogst haalbare, maar wordt nu als zeer zorgelijk gezien.

(recht op werk en PIZ-cursussen als voorbeeld)

Deventer 2016 dag 1, Maieutiek

Instrumenteel handelen en moraliteit

- ▣ Homo faber maakt de wereld beter en zet in op instrumentaliteit en efficiëntie.
- ▣ Veel mensen leven daardoor in een betere wereld dan ooit hiervoor. (gezondheid, welvaart, ontplooiingskansen)
- ▣ De vraag naar moraliteit zal nauwelijks meer gesteld worden. Dé vraag is; werkt het?
- ▣ Wat doet de nadruk op instrumentaliteit met onze moraliteit?

Deventer 2016 dag 1, Maleutiek

Huiswerk

- ▣ Kun je voorbeelden noemen waar je instrumenteel handelt? Wat gebeurt er dan met je moreel oordeelsvermogen?
- ▣ Kun je voorbeelden noemen waar het instrumentele handelen altijd boven het morele oordeel uitgaat?
- ▣ Kun je voorbeelden noemen waar het morele oordeel altijd boven het instrumentele handelen uitgaat?

Deventer 2016 dag 1, Maleutiek